

KYRGYZSTÁN A KAZACHSTÁN 2013

Na křídlech ČSA letíme z Prahy do Almaty v Kazachstánu. Na aklimatizaci ve střední Asii není dostatek času a po krátkém spánku se přenášíme na křídlech Air Astana do kyrgyzského hlavního města. Let byl krátký a klidný. Od kazašských letušek dostáváme k cumlání bonbóny. To už jsem dlouho nezažil. Jelikož sladkému neholduji, předávám svůj příděl spolucestujícím. Na tuto, podle mnohých hrůzně nebezpečnou, dobrodružnou výpravu jsme se vypravili ve čtyřech: Milan, Pavel, Tonda a já.

Letiště Manas je od Biškeku vzdáleno asi 20 kilometrů, a jak jsme podrobným zkoumáním na místě zjistili, odvoz zajišťují pouze vozy taxislužby, popř. vozy, které se za taxislužbu vydávají. Než jsme se rozkoukali, je letiště prázdné, pouze Turek nás neodbytně láká do svého vozu, které taxikářskou licenci v životě nevidělo, přestože vůz mnoho pamatuje. Nakonec kapitulujeme a za normální cenu se necháme odvézt k našemu Grand Hotelu v Biškeku.

Turek je správný Asiat a během cesty nám nabízí své služby. Jako řidiče si ho ovšem nenajmeme, neboť silniční pruhy se stoickým klidem ignoruje. Přesto si zaslouží obdiv. Řídit auto s prasklým čelním sklem, přes které moc vidět není, je odvážné. O to horší to máme my, kteří vidíme ubíhající fádní kyrgyzskou rovinu za špinavými bočními okénky.

Hotel nám všem zlepšil náladu, recepce se tváří honosně. Náš pokoj se nachází v patře a je to v podstatě apartmán. Pavel s Milanem to mají o patro výš a v jiném křídle, ale i tak mají pěkný pokoj. Přes honosnost recepce zjišťuji, že servis je prachbídný. Nedokážou mi sdělit, které pamětihodnosti Biškeku stojí za návštěvu. Stejně je na tom i hotelová restaurace, kde to s obsluhou rozhodně nepřehánějí, ale kuchař vaří chutné pokrmy.

Po prohlídce centra Biškeku je nám zcela jasné, proč nám na recepci nedokázali poradit, co je nutné vidět. V Biškeku totiž není nic, co je nutné vidět. Urbanismus v tomto městě je zřejmě na úrovni utajených debat v anarchistických architektonických kroužcích, pokud tyto vůbec zde působí. Ani širší centrum města na tom není lépe.

Zřejmě před sovětskou érou bylo město pouze větší vesnicí. V časech ustavení Kirgizské (ano, Rusové po *k* a *g* píší vždy měkké *i*) sovětské socialistické republiky ve 20. letech minulého století bylo třeba vybudovat neoklasicistní budovu nejvyššího sovětu a k tomu prefabrikované panelové domy. Po druhé světové válce nastal opravdový rozvoj města a začaly se objevovat typické sovětské stavby. Jedinou stavbou, kterou jsem v Biškeku (za dob socialismu neslo město jméno Frunze) neobjevil, je tzv. stalinské baroko. Zřejmě si Kyrgyzové toto privilegium nezasloužili.

Abych nebyl nespravedlivý, budova filharmonie je celkem architektonicky zajímavá, stejně tak uspořádání největšího náměstí Ala Too. Novotou

září i vládní palác, tzv. Bílý dům. Biškek je zelené město s řadou parků a vodních prvků. I to zřejmě přinesla sovětská éra. Stejně tak záliba v monumentální sochařské výzdobě, kterou je Biškek vyzdoben. Dokonce tu stále stojí v nadživotní velikosti socha V. I. Lenina, který směle ukazuje cestu k budově nejvyššího sovětu. Zřejmě proto socha nebyla odstraněna, nadále slouží jako ukazatel směru.

Pokud do Kyrgyzstánu přiletíte za přírodními krásami, za čím taky jiným do této země, tak se v Biškeku nezdržujte. Jak správně poznamenal Tonda: „Je mnoho koutů světa, které nestojí za návštěvu a Biškek k nim rozhodně patří!“

Výhodou tohoto města je však umístění hlavní pošty, kde se dají koupit poštovní známky. Na žádné jiné biškecké poště tato možnost není. My jsme, neznalí poměrů, zvolili Biškek za svůj základní tábor a z něj vyráželi na různé strany.

První výlet jsme podnikli do Burany. Je to nedaleké místo od Biškeku, maršrutkou (což je dodávka předělaná na mikrobus a v zemích bývalého SSSR velmi oblíbená a rozšířená) jsme tam byli za hodinu. Pravda, z jízdy jsme rozlámaní, neboť volného místa tam není nazbyt a Kyrgyzové jsou většinou menšího vzrůstu než my, a to my nejsme žádní dlouháni.

Burana je historickým místem, kde v dobách středověku již bylo mohutné hradiště. Nachází se na bývalé Hedvábné stezce a dnes je na místě dochováno torzo minaretu, které slouží jako rozhledna. V přilehlé jurtě se platí vstupné a je možné si v domku prohlédnout vykopávky z místa a malé muzeum. Škoda že nám nepřeje počasí, zastihuje nás letní přeprška. Což nám až tolik nevadí, neboť právě končíme s prohlídkou tohoto historického místa. Pokud by toto místo nebylo v Kyrgyzstánu, nestálo by ani za návštěvu. Zde jsme rádi, že jsme mohli na jeden den opustit neutěšený Biškek.

Když jsme zvládli využít služeb maršrutky, přestože jízda byla stejně napínavá jako první den s taxikářem, rozhodli jsme se přejet maršrutkou celou zemi až k jezeru Ysyk Kol. Ani nevím, kdo přišel s nápadem jet do dalšího města Karakolu. Tak abych byl naprosto upřímný, Kyrgyzstán má celých sedm měst. Jedná se o málo zalidněnou zemi. Podle našich úvah by měl Karakol ležet na břehu jezera. Přibalili jsme si do batohů plavky a ručník a vyrazili jsme na autobusové nádraží. Náš předpoklad, že budeme u jezera za tři hodiny, se nenaplnil. Sice jsme hladinu jezera zahlédli po čtyřech hodinách úmorné cesty v maršrutce, ale do Karakolu to je ještě další dvě hodiny jízdy. Alespoň se kocháme pohledem na nádherně zasněžené vrcholky Ťan-Šanu. Najednou nám ze zorného pole mizí jezero. A vítá nás naprosto nehezké autobusové nádraží v Karakolu.

Houf taxikářů se na nás vrhne a chce nás odvézt do města. I zde platí, že nádraží se staví na okrajích měst, aby si místní mohli vydělat povoznictvím. Najímáme si taxi a zjišťujeme, že Karakol opravdu není přístavním městem. Taxikář nás veze dvacet minut k nejbližší pláži. Jelikož však čas neúprosně letí a pláž je plná lidí, k tomu se nebe začíná mračit, rozhodujeme se po chvíli k návštěvě města.

Odjíždíme na karakolský bazar, kde by to mělo žít. Bazar nemá nic společného s bazary, které znám z Turecka či arabského světa. Blízkost hranice s Čínou ovlivňuje i zdejší podmínky trhu. Bazar více připomíná asijskou tržnici. Rychlým přesunem se dostáváme zpět na autobusák, abychom zjistili, že za hodinu odjíždí poslední maršrutka do Biškeku, která tam přijede ještě před půlnocí. Když však řidič zjistí, že jsme čtyři, startuje stroj a my vyrážíme na zpáteční cestu hned. Nevím, jak se z Karakolu dostanou ti, kteří přijdou na pravidelný odjezd, ale netrápí mě to. Stejně tak to netrápí nikoho z Kyrgyzů. Na hotelu jsme po dvacáté druhé hodině a jsem přesvědčen, že návštěvu Karakolu jsme si mohli odpustit. Příště, tedy pokud nějaké příště bude (já doufám, že ne), to chce vystoupit v příjezdním letovisku a vychutnat si tak opravdovou krásu jezera.

Kyrgyzstán je horská země a nenavštívit přírodní skvosty této země by byla velká hloupost. Nejsme žádní horolezci, proto jsme si vybrali k návštěvě přírodní park Ala Arča. Abychom nepohořeli jako s výletem k jezeru Ysyk Kol, využíváme nabídky bišvecké cestovky.

Před námi se otvírá krásné horské údolí a my startujeme náš horský výšlap v nadmořské výšce 2100 m n. m. Údolím si vine ledovcová řeka, kterou musíme přebrodit. Voda studí, ale osvěží. Naštěstí výše už jsou přes řeku lávky, neboť hluboké koryto by se bezpečně přebrodit nedalo. Cestou se naše skupina rozděluje a my si v klidu vychutnáváme zdejší přírodní krásy.

Míjíme typické jurty, které na horských loukách jsou přirozenými dominantami. V jurtě jsou rohože a koberce, zřejmě proto, kdyby se změnilo počasí, což v horách je hned, aby se zde dala přečkat nepřízeň počasí. My máme štěstí na krásné slunné počasí. Údolím vane příjemný větřík, který nese vůni hor a přitom nás lahodně osvěžuje. Po dvou hodinách chůze náš horský náčelník hlásí, že jsme dorazili k cíli. Pavlův výškoměr ukazuje něco málo přes 2600 metrů. Spořádaně si vybalíme obědy a pořádně horský piknik.

S Pavlem se domlouváme, že půjdeme podél bystřiny ještě výše, abychom pokořili hranici 2700 m n. m. To se nám po značném úsilí daří. Když tak v klidu sedíme, přelachtí nám nad hlavami místní král hor – orel.

Vracíme se zpět a zjišťujeme, že skupina již vyrazila zpět. Na nás čeká Milan s Tondou. Vodu jsme již vypili a podle všech doporučení víme, že v horách jsou všechny vodní zdroje pitné. Nabíráme si tedy vodu z bystřiny, abychom měli na zpáteční cestu. Již při sestupu máme jasné náznaky toho, že ne každý pitný zdroj je vhodný pro naše střeva. Horský vůdce nám ukáže pramen vody, který tryská ze skály. Voda je lahodná a nepůsobí nám žádné potíže.

Jsem rád, že jsem Kyrgyzstán navštívil, protože příroda je zde fascinující a Kyrgyzové jsou přátelští a hovorní. Pokud vládnete ruštinou, nebudete mít s komunikací problémy.

Kazachstán je o mnoho vyspělejší bohatá země tohoto regionu. Je to dáno nerostnými surovinami, hlavně ropou a zemním plynem. Kazachstán se jednoduše stal vůdčí zemí této oblasti. Návštěvu začínáme a končíme v bývalém hlavním městě Almaty. Město je známo spíš pod svým ruským jménem Alma-Ata.

Urbanismus v největším kazašském městě je na nesrovnatelné výši oproti Biškeku a i hromadná doprava je zde zabezpečována tramvajemi, trolejbusy a autobusy. Náš hotel se nachází v poměrném středu města a vybíral ho Tonda. Že hotel nepřijímá platební karty, nám mělo něco naznačit, ale Tonda hrdinně vzal na sebe břímě platby. Takže o půlnoci sháníme bankomat a snažíme se přemluvit Tondovu kreditní kartu, aby vydala víc, než má nastavený limit. Je to pěkná noční bojová hra, neboť úspěch máme až u pátého bankomatu. Naštěstí se nám podařilo vybrat jednu částku před půlnocí a zbytek po půlnoci, čímž jsme denní limit Tondovy karty naplnili.

Hotel je hotelem hrůzy: připojení na síť nefunguje všude, okna nejsou od výstavby (tipuji 70. léta minulého století) umytá, lednice je plesnivá a vyteklá a na postelích je znát, že už něco zažily. Ještě že jsme tak unavení a přes ospalost nevidíme tu hrůzu. Ráno je to horší, ale na přespání to stačí. K ubytování patří i snídaně a každé ráno hrajeme zajímavou hru s číšníkem. Pokaždé nám něco nedonese, resp. každý ze skupiny dostane něco jiného. Já ho vytrénoval tak dobře, že mi již automaticky nosí sklenici vody na

zapítí ranního prášku.

Nedaleko Almaty se nachází výletní místo Kok Tobe. Nahoru se dá dostat různými způsoby, my volíme pohodlnou cestu lanovkou. Dolní stanice se nachází nedaleko luxusního hotelu Kazachstán a já lituji, že nebydlíme zde. Příště, pokud nějaké příště bude, se ubytuji v tomto hotelu.

Na kopci nad městem jsou tradiční pouťové atrakce, které místní hojně navštěvují. My si plníme bobříka odvahy na bobové dráze. Jedu na bobech korytem poprvé a přes doporučení nebrzdit, v klopených zastávkách si přibrzdžuji, neboť cítím vysoké přetížení vlivem rychlosti bobu. Bobříka jsme všichni ulovili a můžeme sledovat, jak se na nás řítí letní bouřka.

Bouřka se nevyhýbá našemu kopci, tak bereme zavděk místní restaurací. Poprvé ochutnávám velbloudí mléko.

Strava ve střední Asii je poměrně pestrá, základem je maso: hovězí, koňské či skopové. Nejpopulárnější úpravou masa je šašlik – rožnění kousků masa na tyči nad otevřeným řeřavým ohništěm. Když nevíme, co si z nabídky vybrat, šašlik nás spolehlivě zachrání.

Jak píšu výše, Kazaši si potrpí na lunaparky a jiné zábavní komplexy. Proto s Tondou nemůžeme vynechat Parku kultury a oddechu Gorkého. Tento park nám silně připomíná bývalý Park kultury a oddechu Julia Fučíka, který byl proslavený konáním Matějských poutí.

Tonda má premiéru na ruském kole, což je sice pěkné, ale nikterak namáhavé. To já si premiéru odbývám na šlapadle na přilehlém jezírku a jsem úplně odrovnaný. Nikdy jsem si nepomyslel, jak je to namáhavá činnost.

Jih města lemují vysokohorské štíty, proto se vydáváme najatým taxi vozem do sportovního areálu Medeu, které se nachází asi 15 kilometrů nad Almaty. V dobách Sovětského svazu zde postavili na tu dobu úžasný rychlobruslařský stadión, který v zimě funguje dodnes. Nás to však táhne výš, a tak najaté auto s řidičem ukusuje další výškové metry. Bohužel počasí se opět mění a

ze slunného dne je náhle bouřka tak, jak to dokáže pouze léto a hory. Nemůžeme si tedy udělat vysokohorskou túru, podobnou té, kterou jsme podnikli v Kyrgyzstánu.

Almaty se může pochlubit i další technickou zajímavostí, kterou je podzemní dráha. Za sovětských dob soudruzi rozhodli, že v Alma-Atě metro nebude, neboť se jedná o seizmicky neklidnou oblast. Kazaši po získání nezávislosti v roce 1991 se snu o vlastním metru nevzdali a na začátku druhé dekády nového tisíciletí se město může pochlubit moderním systémem podzemky. Stanice jsou vybudované obdobně jako první stanice v Moskvě, tj. s vysokou uměleckou a architektonickou hodnotou. Soupravy metra jsou dodány z Jižní Koreje.

Systém je na žetony. Zakoupíte si ve staniční pokladně žeton, který následně vhodíte do turniketu, který vám umožní vstup dolů na nástupiště. Dokud neopustíte prostory metra, můžete se za jednotnou cenu 80 tenge vozit podle libosti. Teď v tom výhodu

ještě nespatříte, neboť systém metra má pouze jednu linku a necelých deset stanic. Přesto rozvojový plán metra počítá s tím, že do roku 2030, což už je za 17 let, bude mít Almaty dvě linky metra a více než 100 stanic. V Almaty se mi líbilo, a není to jen tím, že sem přímo lítá náš národní dopravce. Ale je čas, podívat se do rovinatých kazašských stepí a objevit hlavní město Kazachstánu, kterým je od roku 1998 Astana.

Hlavní město je z výšky krásně vidět, neboť silueta moderního města hrdě trčí v rovinaté stepi k nebesům. Pozlacené stěny a střechy pableskují do dálí. Přivítalo nás moderní tiché letiště. K letišti jezdí dva autobusy z centra města. Jenže málokdo tu umí rusky, což mě překvapuje, a s angličtinou už vůbec nepochodím. Tak nasedáme do prvního autobusu, což je linka číslo 12, a jedeme vstříc astanskému dobrodružství.

Nikdo v autobusu není a vypadá to, že pojedeme bez lístků. Na třetí zastávce, odhaduji, že je to sídliště pro zaměstnance letiště, přistupuje průvodčí, která hovoří pouze kazašsky, ale lístek nám prodá. Autobus se zatím přiblížil do moderní části města a na nás

dopadá duch moderního architektonického stylu a musím uznat, že na mne působí majestátně.

Letištní autobus je zřejmě zapojen do národní propagandy, neboť s námi autobus vymete snad všechny výstavní bulváry nové Astany. Jakmile však přejedeme po mostě přes řeku, ocitneme se v sovětském městě 60. let minulého století. Stará Astana je převážně panelová a není v ní nic zajímavého. Nevypadá sice tak hrozně jako Biškek, ale žádná sláva to není.

Ubytování máme sice ve staré Astaně, ale v blízkosti nové vládní čtvrti. Takže příjemný luxusní hotel nám skýtá dobrou startovací pozici k objevování krás Astany. Jenže jak se do hotelu dostat? Když prohlédneme, zjistíme, že nás autobus dovezl na nějaké předměstské sídliště. Nezbyvá nám nic jiného, než s kufry vystoupit a poptat se na cestu. Naštěstí staří lidé umí rusky a dobře nás k hotelu navigují.

První cestu podnikáme do vládní čtvrti. Bez problému se tam dostáváme, neboť zastávku autobusů s velkou směrovou nabídkou máme nedaleko hotelu.

Vystupujeme u rozhledny Bajtėrek, kde se na vrcholu ve zlaté kupoli nachází ve zlatě otisk ruky prezidenta Nazarbajeva. Rozhledna je plná Kazachů, pro které je to téměř posvátné místo. S Pavlem se rozhodneme vystát nekonečnou frontu. Kazaši jsou nedisciplinovaní a stání ve frontě je nikdo důsledně neučí, třebaže se pořádková služba snaží. Jenže vliv Číny je blízko, tak jsou lidé přesvědčeni, že pomocí předbírání a mačkáni něčeho docílí. Většinou ano, ale tentokrát narážejí na ostré Pavlovy lokty. Po hodině jsme se i my

dostali ke kusu zlata, no nic moc. Když to srovnám s tím výletem na Kokořín, jak pravil klasik...

Procházkou po hlavním bulváru přicházíme na pověstné navrch huj a vespod fuj. Dlažba je neusazená, obrubníky se viklají a ne všechna světla svítí. To je zřejmě hlavně v noci, kdy osvětlení chodníků je naprosto nedostačující, hlavně, že jsou mohutně nasvícené monumentální stavby. I za dne při rozlehlosti širokých bulvárů se nemůžu zbavit pocitu, že jsem ve městě duchů.

V Astaně nejsou na ulicích kanály, zřejmě proto, aby nehyzdily výkladní skříň kazašského režimu. Po deštích však zůstávají na ulicích velké kaluže. Město si však poradilo a do ulic posílá mobilní vysavače, které louže jednoduše vysají.

Velkým zklamáním je i Park kultury, neboť atrakce v něm rezavějí a zarůstají kopřivami a jiným plevellem. Město však stále není dokončené, tak třeba v další pětiletce dojde i na zábavu.

16 dní ve střední Asii rozhodně za to stály, člověk si alespoň uvědomí, že jiné světadíly mají odlišné vnímání světa a jiné pojetí životního stylu.